

Н.В.Близнюк, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Статтю присвячено розробленню теоретичних основ та практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організаційно-економічного механізму залучення прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

The improvement is devoted to development of theoretical bases and practical recommendations directed on the improvement of organizational and economic mechanism of bringing of foreign direct investments in the economy of Ukraine.

На сучасному етапі ринкових перетворень в Україні проблеми підвищення ефективності інвестиційної діяльності стали одними з ключових у забезпеченні інноваційного розвитку вітчизняної економіки. Завершення структурної перебудови економіки країни неможливе без ефективного залучення фінансових ресурсів, у тому числі прямих іноземних інвестицій. При їх допомозі можлива сучасна інноваційно-технічна і технологічна модернізація не тільки виробництва продукції, а й трансформація соціальної інфраструктури країни.

Головним завданням при залученні вкрай необхідних для структурної перебудови вітчизняної економіки іноземних інвестицій є створення таких умов щодо іноземного інвестування, які б при гарантуванні засад економічної безпеки країни одночасно сприяли максимальному зближенню пріоритетів держави з інтересами іноземних інвесторів. З огляду на це особливої уваги набуває формування ефективного організаційно-економічного механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Додаткової актуальності цій проблемі надає те, що вона є предметом гострої полеміки між різними політичними силами України.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних і практичних питань розвитку та регулювання прямих іноземних інвестицій зробили такі відомі зарубіжні економісти, як Е.Берлоу, Є.Брігхем, Р.Вернон, О.Вільямсон, Д.Гофман, Х.Грей, Дж.Данінг, М.Кесон, К.Кодзім, Р.Коуз, Т.Озава, М.Портер, А.Рутман, Ф.Рут, П.Семюелсон, П.Фішер, С.Хаймер, У.Шарп та інші.

Дослідження різноманітних аспектів сфери прямого іноземного інвестування знайшло відображення у працях провідних українських учених, зокрема О.Барановського, І.Бланка, Л.Борщ,

В.Волошина, О.Гаврилюка, П.Гайдуцького, В.Гейця, Б.Губського, Б.Данилишина, М.Денисенка, В.Загорського, С.Захаріна, Г.Захарчин, В.Кузнєцова, Д.Лук'яненко, А.Мерзляка, В.Осецького, А.Пересади, А.Поручника, С.Реверчука, О.Рогача, А.Румянцева, А.Степаненка, Н.Свірідової, А.Сухорукова, І.Ткачук, М.Туріянської, В.Федоренка, А.Філіпенка, М.Чумаченка, Л.Шинкарук та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемам оцінки та регулювання іноземної інвестиційної діяльності, майже відсутні науково обґрунтовані пропозиції щодо механізму залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), який сприяв би оптимізації обсягів і пропорцій внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Виникає потреба у подальшому вивченні й опрацюванні термінологічного апарату іноземного інвестування, питання підвищення привабливості вітчизняного інвестиційного середовища, адаптації досвіду державного регулювання іноземних інвестицій у трансформаційних економіках, оцінки впливу ПІІ на інвестиційну безпеку країни, а також удосконалення організаційно-економічного механізму залучення ПІІ в економіку України.

Актуальність і практичне значення цих питань, необхідність їхнього системного дослідження на сучасному етапі розвитку ринкової економіки в Україні обумовили вибір теми наукової статті.

На сьогодні в Україні розроблено законодавство про іноземні інвестиції, до якого входять понад **100** різних правових і нормативних документів (законів, постанов, указів, положень, інструкцій та ін.). До них належить також прийнятий у квітні **1996** р. Закон України "Про режим іноземного інвестування" [1]. У ньому є кілька позитивних моментів, пов'язаних з особливостями режиму іноземного інвестування, чітким визначенням видів іноземних інвестицій і форм їх здійснення, а також системи державних гарантій захисту іноземного капіталу. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої діяльності. Зазначається, що для інвестиційних проектів із залученими іноземними інвестиціями, які реалізуються відповідно до державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери та територій, може встановлюватись пільговий режим інвестиційної та іншої господарської діяльності.

Недоліком Закону України "Про режим іноземного інвестування" є перехрещення двох названих підходів до формування правової бази. Більшість статей цього Закону містять формулювання "згідно з чинним законодавством" без конкретних посилань. У зазначеному Законі відсутні будь-які конкретні положення щодо найважливіших об'єктів регулювання, пріоритетних галузей економіки, соціальної сфери й територій, що заплуває розв'язання проблем пільгового режиму інвестування, а також положення про кваліфікаційний мінімум іноземної інвестиції, які, на наш погляд, були б необхідні для системи іноземного інвестування. У статті 1 розділу 1 Закону визначається тільки частка іноземної інвестиції у статутному фонді підприємства з іноземними інвестиціями (щонайменше 10%).

Порядок переказу (трансферту) прибутків, доходів та інших коштів, одержаних унаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначається тільки Національним банком України, а відповідного законодавчого акта, що прийнятий Верховною Радою України, не існує. Це ще один недолік існуючої в Україні законодавчої бази іноземного інвестування.

На сучасному етапі в Україні законодавчо не визначено процеси іноземного кредитування, створення кредитних співтовариств, концесій, надання прав власності на землю; не опрацьовано також механізми державного страхування іноземних інвестицій, створення страхових фондів. І хоча зараз здійснюються певні заходи щодо створення автоматизованої інформаційної системи оперативного пошуку іноземних інвесторів, усе це перебуває в зародковому стані [2, с.15].

Виходом із цього становища, на нашу думку, є обґрунтування раціональної інвестиційної політики, в якій чільне місце посядуть система державного регулювання й реформування структури власності на основі приватизації та концепція технічного переустаткування промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів. Така концепція забезпечить підвищення інвестиційної активності, але за наявності низки таких економічних передумов:

- залучення іноземних інвестицій з урахуванням цілей та завдань структурної трансформації промислового комплексу, цільових програм міжгалузевого розвитку, конверсії;

- збільшення обсягів інвестиційних ресурсів, які формують

виробничий потенціал на новій науково-технічній базі;

Ї ефективного використання інвестицій;

Ї обґрунтування добору пріоритетних секторів матеріального виробництва, які визначають конкурентні позиції країни на світових ринках;

Ї створення динамічного експортного потенціалу, який може швидко адаптуватися до кон'юнктури зовнішнього ринкового середовища;

Ї розвитку внутрішньої та зовнішньої продукції виробничо-технічного призначення.

Реальна наявність зазначених економічних передумов підвищення інвестиційної активності має стати достатньою основою для обґрунтованого визначення цілей залучення іноземних інвестицій у різні сфери вітчизняної економіки (насамперед в індустрію).

Функціонування економіко-організаційного блоку механізму залучення інвестицій можливе лише в сукупності з ефективним механізмом державних гарантій та системою законодавчого, нормативного, інформаційного забезпечення іноземних інвестицій, організації системи страхування та перестраховування іноземних інвестицій, сприяння розвитку банківсько-кредитної системи.

Створення ефективної системи залучення іноземних інвестицій потребує насамперед формування якісної законодавчої бази. Наявність суперечностей і невизначеності низки важливих питань законодавства зумовлює необхідність внесення змін до Закону України "Про власність" і "Земельного кодексу України" стосовно визначення майнових прав іноземних інвесторів. Потрібні уточнення на державно-правовому рівні низки питань про концесії (визначення можливостей отримання прибутку іноземними інвесторами від розвідування, розробки, видобування й експлуатації природних ресурсів). Потребує ретельнішого обґрунтування система валютного регулювання.

Особливу увагу слід приділити інформаційному забезпеченню залучення іноземних інвестицій як найслабшій ланці у діючому механізмі регулювання цього процесу. Необхідно видавати інформаційні бюлетені й рекламну літературу з проблем іноземного інвестування, створити комп'ютерну мережу для обміну інформацією, систему статистичної інформації.

Одним з важливих шляхів залучення інвестицій в Україні є

вітчизняні й міжнародні інвестиційні фонди. У Європі діє понад двадцять міжнародних інвестиційних фондів з капіталом понад 2 млрд. дол. США [3, с. 241].

Отже, створення й ефективне функціонування механізму залучення іноземного капіталу з метою всеосяжного реформування та реконструкції промислового комплексу України має спиратися на такі процеси:

Ї відокремлення та врахування переваг і недоліків сторін залучення іноземних фінансових коштів;

Ї прогнозовану оцінку (з подальшим її уточненням) необхідних для України обсягів іноземних інвестицій за основними напрямками їх використання;

Ї узагальнення існуючих в інших країнах систем залучення іноземних інвестицій у розвиток (реформування) національних економік та їх провідних секторів задля можливого використання в Україні окремих ефективно діючих елементів таких систем;

Ї змістово-елементне обґрунтування комплексного механізму залучення іноземних інвестицій.

Саме викладений за такою схемою сучасний механізм, за нашим переконанням, може бути використаний в Україні задля фінансового забезпечення структурної трансформації, насамперед її промислового комплексу.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про інвестиційну діяльність" – Закони та постанови. – К., 1992. – С.2-12.
2. Чумаченко М. Напрями інвестиційної політики в промисловості // Економіка України. — 2008. — № 11. — С. 11—18.
3. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент. – К.: МАУП, 2007. – 280 с.